

Izhaja vsak četrtek in velja s poštino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto K 4.— za pol leta „ 2.— za četr let „ 1.—

Naročnina se pošilja upravništvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice št. 5. List se pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri gospodu Novak-u na velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat, po 15 h, dvakrat 25 h, trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo do srede popoldne.

Štev. 46.

V Mariboru, dne 12. novembra 1903.

Tečaj XXXVII.

Avstrijski patriotizem.

Patriotizem je domoljubje, je ljubav do domovine, v državi pa ono, kar jo drži skupaj. Država, ki se razpada mora varovati z žendarmi, policaji, detektivi in vojaštvom, je že izgubljena, taki je že odklenkalo. Edini patriotizem je trdni lim, ki jo varuje razpada; zato pa brez njega nobena država ne more obstati.

Patriotizem je potemtakem v državi neprecenljiv, da, najdražji zaklad, ki ga imajo v to poklicani organi čuvati, kakor se čuva najsvetejše, kar kdo ima. In ti organi so vlada. Če ima vlada sto in sto skrbi, prva skrb ji mora biti, v državljanih gojiti in netiti patriotizem. V tem ne more nikdar storiti preveč.

Kjer državo tvori le en narod, ali bolje, kjer je narod ob enem država, kakor n. pr. na Laškem, v Franciji, v Španiji, v Portugaciji, tam vladi naloga ni težka, ker je tukaj patriotizem isto kakor rodoljubje, ki pa je človeku takorekoč prirojeno. Drugače pa je, kjer se v državi nahaja več narodov. Vsak narod namreč po naravi stremi, da bi užival svobodo, da se kot narodni individuij giblje prosto ter po želji razvija; državni oklep pa narode tišči. V takih narodih ima vlada, ako ji je mar, da ohrani državo, oživotvoriti državno idejo kot višjo idejo, narode z njo prešiniti, za njo v prvi vrsti navdušiti, tako da narodi tej na ljubo svoje narodne želje celo zapostavijo. Ta naloga vlade ni lahka, prav jo zadeti, je celo velika umetnost. Ali kjer je resna volja, doseči cilj, tam se tudi

najdejo pota; in kakor kaže zgodovina, so jih modre vlade tudi vsikdar našle.

Taka raznonarodna država je tudi Avstrija. Zato bi njenim vladam, dokler se hočejo smatrati in hočejo veljati za poštene oziroma sposobne, morala biti prva, najsvetejša skrb, v vseh avstrijskih narodih buditi, gojiti ter negovati čustvo ljubezni do države in ne prej se zadovoljiti, dokler ta ljubezen ni brezmejna, ni pripravljena za vsako, tudi največjo žrtev.

Kako pa izvršujejo avstrijske vlade vzlasti zadnjih desetletij to nalogo? Naravnost rečemo, da je nočejo umeti, da je nočejo izvršiti. A ne le to, ampak one celo sistematično, uporabljajoč vse zvijače, v kolikor so zanje zmožne, ter s strastjo izmišljajo in napravljajo vse, da se v državljanih domoljubni čut ne more poroditi in da tam, kjer bi se ga začelo kaj nastavljanje, kar prvo kal razderejo.

To pa delajo na dva načina. Pri Nemcih, Madžarih in Lahih podpirajo z vso močjo odcep od Avstrije, Slovane pa — o Poljaki ne maramo govoriti — brutalno zatirajo. Nadrobno tega ne bomo razpravljali, saj so tega naši slovenski časniki polni že leta in leta.

Pri Nemcih, Madžarih in Lahih se šopiri razkošje in veleizdajstvo, pri nas je le slišati ječanje bede in obupa; zatega avstrijskega patriotizma pa ni ne tam ne tu: tam se mu zaničljivo in sovražno rogajo, tukaj ga zadušujejo vzdih srčne boli. Tisti, ki jih vlade razgajajo in raznežujejo, ta sveti čut zlobno teptajo z nogami, mi pa, ki bi nas najraje v

žlici vode utopile, vzdihujemo, da nam ni dano, ogrevati se ob njegovem žaru.

In tako se, draga Avstrija, dežela brez solnca, bližaj trenutku, ko bode čez te prišlo najhujše gorje, ki si ga vsa stoletja sem dol doživela in ki ga država more sploh doživeti, bližaj se svojemu zadnjemu dnevu, ki pa bo za te tem huj, ker bo dan — brez solz.

Politični shod pri Sv. Lenartu v Slov. gor.

V resnici smo lahko Slovenci okraja lenarškega ponosni na nedeljski shod našega »katol. polit. društva«. Izvršil se je ob obilni vdeležbi najkrasnejše. Zastopane so bile vse župnije okraja. Tudi vlada je poslala k shodu svojega zastopnika.

Shod otvori v imenu društva lormanjski župan Rop. Tajnik, kaplan Gomilšek, poroča o delovanju društva v pretečenem društvenem letu. Priredilo je politična shoda pri Sv. Lenartu in pri Sv. Treh Kraljih v zadevi deželnozborskih volitev in doseglo, da so z malimi izjemami skoro vsi volilni možje tega okraja glasovali za Robiča in Roškarka. Udov je štelo 56. Blagajna kaže preostanka 44 K 43 h. Nato je bil z vsklikom izvoljen novi odbor, o katerem smo prepričani, da bo storil vse, da bo delovanje društva v bodočnosti najživahnejše in da mu bodo udje vsi odličnejši kmetje v okraju.

Nato da predsednik shoda besedo dežel. poslancu Roškarku. Burno pozdravljen nam naš poslanec poroča o svojem enoletnem delo-

Listek.

Prisega v večnost.

(Resnična pripovedka; prevel Ivan Vuk.)

(Dalje.)

Da bi imel Evalda za pijanega, kakor sem že za hip mislil, za to je govoril preveč odločno in premišljeno. Njegovo oko je bilo jasno, obraz zelo blede. Vendar vkjub temu primem za čašo, se dvignem in kakor bi hotel vse to imeti za šalo, rečem: »Draga gospoda, mi smo danes sem prišli, da jemo in pijemo, plešemo in se radujemo, kako naj mi — vsaj jaz, ko nisem ne modroslovec ne bogoslovec — pretresavamo modro- in bogoslovna vprašanja? Pijmo na našo srečo in zdravje, dokler je še čas — post multa saecula pocula nulla! Pustimo duhove v večnosti naj skrbijo za se!»

»Prav imate!« vsklikne Lekold in vzdigne čašo. »Veselimo se življenja in dajmo umrlim mir v večnosti, dokler je tudi mi ne vidimo!«

Evald plane razkačen s sedeža in reče Lekoldu:

»Fej! Tudi ti si pozabil na današnji dan; na slovesno prisego?«

»Nisem pozabil in ta večer mi je tako svečan kakor tebi; vendar upam, da naji-

nemu gostu in prijatelju ne bova grenila veselja z najinimi resnimi zadevami!«

»Nasprotno, jaz se moram opravičiti, ker sem morebiti s svojo nepravdo šalo motil resne razprave; jaz sam nisem prijatelj takim razpravam, ako pa motim, pa vas, gospod Evald, v dvorani počakam.«

»Ne, ostanite še trenutek tu, potem se peljeva domov«, reče mirno in mi poda roko. »Vi veste, da ste se mi v tem kratkem času, odkar vas poznam, zelo priljubili. In ne tajim, da ste mi z vašimi nasveti in govorom pregnali marsikak dvom. Ako vas ne dolgočasim, poslušajte za kaj se gre: Danes je leto in dan, ko smo mi — moj prijatelj Lekold in jaz — ob tej uri tukaj sedeli, vendar veselejši kakor danes. Prostor, katerega sedaj vi zavzimate, zasedel je drug mož, Dobin po imenu. Bili smo poznani pod imenom »deteljica«. Združevalo nas je tesno prijateljstvo in pobratimstvo. In ko smo se razpršili po opravkih, bili smo v vedni zvezi z dopisovanjem, dokler se zopet nismo v enem kraju znašli.

Na današnji dan pretečenega leta prisegli smo si slovesno pod vejami »šepetajoče smreke«, da se ne smemo nikdar ločiti. To se je zgodilo na današnji večer, ko smo — kakor že rečeno, še prej posedeli pri kupici vina.

Nakrat pa preleti temna slutnja našega prijatelja. Njegovo lepo obličje postane resno in s tresočim glasom reče: »Kaj nam pomaga objuba in prisega večnega prijateljstva, ko pa lahko v vsakem trenutku pride smrt in nas loči!«

Midva se ustrašiva nehote. Te besede so bile kakor mrzla sapa na toploto. Lekold pa hitro reče: »Pravo prijateljstvo in ljubezen tudi po smrti ne neha, ono sega v večnost!«

Z grenkim nasmehom odvrne Dobin: »Kam v večnost? To je že res in tudi lepo zveni, da ostali žalujejo nekaj časa za njim, mu nosijo na grob vence in cvetlice. Vendar on ne sliši ničesar v grob in tudi ne more povračati te ljubavi.«

»Ne ne«, odvrne Lekold živahno, »jaz tega ne morem verjeti, da bi bilo po smrti vsega konec, da bi ti duševni občutki postali žrtev groba in bi s truplom strohneli!«

Dobin se smeje zaničljivo in reče: »Moj ljubi Lekold, ti si vedno nekaj domišljaš in verjameš prazne stvari! Srce je sedež nežnim čutom in ono vendar tudi strohni!«

»Tvoje prijateljstvo ni pravo«, reče Lekold razdraženo, »ker se trudiš dokazati, da je s smrtjo vsega konec!«

Tudi jaz sem mu pritrdil. »Nikakor ne«, odvrne z nenavadno živahnostjo Dobin. »Vidva me ne razumeta

vanju. Da je naloga slov. poslanca težavna, o tem je danes še bolj prepričan kot leto dni poprej. Naštevava razne predloge, ki so jih stavili slov. poslanci v dežel. zboru v Gradcu. Robič je predlagal, naj se vsi kraji s III. plačilnim razredom za učitelje pomaknejo v II. plačilni razred. Največ šol s III. plačil. razredom je na Slovenskem. V celjskem ali šoštanjskem okraju se naj ustanovi enoletna kmetijska šola s sloven. učnim jezikom. Poslanci Žičkar, dr. Dečko in Kočevar so stavili predloge radi regulacije raznih potokov. On je predlagal, naj se da po toči poškodovanim v lenarskem in mariborskem okraju podpora. Ta predlog je bil rešen, drugi še niso rešeni.

Eden najvažnejših predlogov je volilna reforma. Slovenski poslanci so predlagali, naj se ustvari IV. kurija z 11 mandati, od katerih bi jih 8 pripadalo kmetski skupini in 3 mestom, naj se zagotovi Slovincem eno stalno mesto v deželnem odboru, da se torej iz kmečke skupine v deželnem zboru volita od sedaj mesto enega, dva odbornika. Nasprotovanje tej predlogi je dovedlo slov. poslance v zvezi z bauernbündlarji in nemškimi konservativci do obstrukcije. Ko je večina videla, da je nadaljno delo nemogoče, smo se pogodili za IV. kurijo z 8 mandati, od katerih bosta dva naša.

Poslanec omenja tudi predlog nemškega poslanca Reitterja, da se naj vsi vinogradi na Štajerskem priznajo za okužene, da se bodo povsod lahko trte uvažale in se prosilo za posojilo. Deželni odbor namerava izdati praktično knjižico za ureditev hlevov.

Kmetu je treba pouka, zato je treba šol. Slovenski kmet se ne more izobraziti, ker je mariborska vinorejska šola nemška, na kateri je izmed 38 učencev le 7 Nemcev. Da bi nam ta šola kaj koristila, je nujno potrebno, da postane na njej slovenščina učni jezik, nemščina pa se naj uči kot obvezni predmet. Ako bi bilo tako, bi se naši mladeniči naučili lahko to v enem letu, kar sedaj v treh letih. Treba je kmetu splošne kmetijske izobrazbe. Poslanec je zato za sedemletno šolo. Kmečki otroci naj bi brez oproščenja hodili 6 let v šolo, začeni s 7. letom, 7. šolsko leto pa naj bi bil nadaljevalni tečaj, izključno za kmetijske potrebe.

prav; smrt je ravno, kar me straši, kar mi seka globoke rane, če pomislim, da bo ona to našo zvezo razrušila. In kaj nam potem ostane?'

'Vera in upanje!' odvrne Lekold.

'Vidva vesta, da ne morem verjeti na večnost — na daljše življenje duha po smrti, ne da bi imel dokaze', reče Dobin.

'Tudi jaz ne, ako nimam dokazov!' vskliknem.

'Dobro, trije smo! Ali nam ni mogoče spraviti dokazov, da bodeta vsaj dva vedela?' reče Dobin.

Nočem vas dalje mučiti s tem pripovedovanjem. Na vsestransko posvetovanje si srovesno prisežemo, da isti, ki od nas treh prvi umre, ako še duh živi in ve za vse, je dolžan se še živčima prikazati in povedati, kaj je, kje in kako je; in če bi mu ne bilo mogoče, vsaj toliko naznaniti, da mu sovražna moč brani to storiti, dočim ga Bog, kot priča prisege ne zadržuje. Ako ga pa ne bo, je smrt konec vsega.

Po teh besedah si sežemo v roke in ločimo.

Drugo jutro dobiva vest, da je Dobina zadel mrtvoud in so ga našli mrtvega.

Po teh besedah planem po koncu in zavpijem z vso boleščjo svoje duše: »Kolika neumnost!« Lekold, ganjen od spomina, si zakrije obraz z obema rokama. Tudi Evald je molčal nekaj minut ter izpraznil polno kupico na dušek. Nato reče zamolklo: »V nekaj urah je leto pri koncu in prisega se ni rešena! Niti Lekold, niti jaz še nisva dobila nobnega znamenja! Ljubljani pobratim trohni v grobu in z njim vred njegova prisega in vse je prazna sanjarija.«

(Dalje prihodnjik.)

On misli staviti predlog v tem smislu in na njegovo vprašanje izjavijo zborovalci, da so vsi njegovih misli.

Vsak drugi stan je dandanes bolje organizovan nego kmečki, zato mu od vseh strani nalagajo težka bremena. Treba je, da se kmetje združijo v društvi in zadrugah, pa bo bodočnost njihova.

Govor poslanca Roškarja je bil navdušeno sprejet in so mu zborovalci izrekli zahvalo za dosedanje delo in mu naročili, naj jih tudi v bodoče najvestneje zastopa in se poteguje za njihove koristi.

Šuman Matija iz Lormanja v jako odločnih besedah opominja zborovalce k delu, zakaj našemu kmetu bi se v marsičem lahko bolje godilo, ako bi se bolj brigal za svoj napredek. Pa tudi vlada je dosedaj slabo skrbel za kmečki stan. Slovence zatirati, jim jemati zadnje pravice, to zna, zato bo treba nastopiti zoper njo najodločneje.

Sedaj nastopi kot govornik Fr. Kramerberger, veleposestnika sin iz Gočove. V jako navdušenem govoru razlaga zbranim krivice, ki se gode od strani vlade Slovincem na šolskem polju, pri imenovanju uradnikov, posebej še povdarja kruto zatiranje slovenščine na Koroškem. Tako krivično postopanje je menda mogoče le v Avstriji. Podpirajo in ustanavljajo se med nami nemške ljudske šole, meščanske šole dosedaj ni ene slovenske, dasi Slovenci vedno prosijo za nje; tudi nimamo slovenske gimnazije, ne realke, ne kmetijske šole. To je v resnici skandalozno od vlade, da nas tako prezira. Nečuveno je tudi, kako postopa vlada pri nameščevanju sodnih in davkarskih uradnikov. Slovenske sodne uradnike proganja na Kranjsko, slov. davčne uradnike pa na Nemško Štajersko. Sedaj deluje 35 slov. davčnih uradnikov na nemškem Štajerskem, na slov. Štajerskem pa so skoraj sami nemški uradniki. To so prave turške razmere!

Kako krivično pa se ravna s slovenščino pri sodiščih na Koroškem, to mora razburiti vsakega slovenskega rodoljuba. Vrlemu našemu odvetniku dr. Brejcu so kratkoma prepovedali slovenski govoriti pri sodišču. Tega ne moremo mirno gledati štajerski Slovenci, zato najodločneje protestujemo zoper tako postopanje. In v tem oziru moramo složno vsi Slovenci povzdigniti svoj glas za naše koroške brate. Čas je, da se vzbudi tudi slovenski kmet, da spozna svoje prijatelje in sovražnike. Treba je, da se začnemo najodločneje potegovati za naše pravice, da vsi naši uradi odslej uredujejo samoslovenski, da niti vinarja več ne damo nasprotnikom, nego da se povsod dosledno držimo gesla: »Svoji k svojim«. Govornik iskreno priporoča slov. trgovino Lončarič & Havelka v trgu. Le na ta način bo mogoče streti moč krivične vlade in nemštva ter nemškutarstva med nami. Boj divja na vseh straneh, Slovenci se ga ne strašimo. Živel boj za naše pravice, živel sveto delo za naš napredek! Mi se ne udamo!

Silna je bila nevolja zborovalcev, ko so slišali kako smo zatirani. Izražali so jo v burnih medklicih. Po dvorani je kar šumelo in vladni zastopnik se je lahko zadostno prepričal, da je sleherni slovenski kmet skrajno užaljen vsled teh nečuvenih krivic, ki se gode Slovincem. Mlademu govorniku, ki ga želimo poslušati še na mnogih shodih, smo navdušeno pritrjevali.

Vrli čebelar Jan. Jurančič iz Andrenc pri Sv. Antonu v Slov. gor. nam je na to povedal marsikaj zanimivega glede našega narodnega gospodarstva. Slovenski rod je jako sposoben za izobrazbo. Za njo se mora skrbeti. Če slov. kmet izgine, izgine tudi slov. narod. Treba je, da odstranimo tri poglavitne zapreke gospodarskega napredka med nami, ki so malomarnost, nevednost in neznačajno življenje. Kmetje naj bi se z navdušenjem poprijeli izboljšanja narodnega gospodarstva in vlada bi morala pač vse drugače podpirati kmečko gibanje nego ga v resnici podpira. Gospodarstvo in politika

sta pri nas v ozki zvezi. Dober gospodarski položaj bo izboljšal tudi našo politiko. Treba je državnih uradnikov, ki bodo svojo srečo videli v sreči narodovi.

Tudi ta govor so zborovalci vsestransko odobraval.

Tajnik društva, Gomilšek, nato utemeljuje odločno in brezobzirno resolucije, ki jih prinašamo na drugem mestu. Posebno viharno je bila odobravana nezaupnica Körberju, ki tako tepta naše narodne pravice. Tudi ostale resolucije so bile vsprejete med burnim pritrjevanjem. Tajnik je povdarjal olikanost našega naroda; na tem shodu so izborni nastopili kot govorniki trije kmetje, naše ljudstvo se samo oglašja za pravice.

Predsednik shoda, župan Rop, na to zaključil shod z živio-klici na svitlega cesarja. V resnici krasen je bil ta shod, navdušenje za naše pravice obče, nevolja nad krivicami skrajna, tako pa je upati najboljših posledic.

Resolucije političn. shoda pri Sv. Lenartu v Slov. gor.

1. Polit. shod pri Sv. Lenartu v Sl. gor. izreka nezaupnico Körberjevi vladi, ki tako krivično postopa nasproti našemu narodu kot doslej nobena vlada in poziva vse slovenske poslance in ves slovenski narod k najradikalnejši politiki zoper nasilstva od vladne in nemške strani. — 2. Shod najodločneje protestuje zoper izganjanje slovenskih sodnih uradnikov na Kranjsko kakor tudi zoper vse obodbe vredno prakso glede predstavljajanja sloven. davčnih uradnikov na Nemško Štajersko — tačas deluje 35 sloven. davčnih uradnikov na Srednje in Gor. Štajerskem — katerih mesta zavzemajo na Slov. Štajerskem narodu skrajno nasprotni nemški uradniki in ponavljajo staro našo zahtevo za sloven. uradnike na slovenskem ozemlju. — 3. Zborovalci najodločneje obsojajo zatiranje slovenščine pri sodiščih na Koroškem od strani vlade, ki gazi na nečuven način v državnih zakonih zajamčene pravice slovenskega jezika na Koroškem in se izrekajo vedno solidarne s koroškimi slovenskimi brati. — 4. Porotne sodnje se naj odpravijo. — 5. Shod se izraža za vpejlavo jednake, tajne in direktne volilne pravice. — 6. Shod ponavlja na neštetihi zborih stavljenе slovenske zahteve in tirja za Južno Štajersko sloven. gimnazije, slovensko realko, sloven. učiteljske, sloven. kmetijske in meščanske šole ter sloven. vseučilišče in nadsodišče v Ljubljani. Ob enem zahteva upravno delitev Štajerske v političnem, šolskem in gospodarskem oziru. — 7. Shod opozarja vse slovenske župane Južn. Štajerske, vse naše župnijske in druge slovenske urade, naj ustavijo nadalje nemško uradovanje in naj začno samo slovenski uradovati od prvega do zadnjega, naj vračajo vse nemške dopise raznih c. kr. uradov, da tako enkrat prisilimo oblastva, da odločijo na Slovenskem slovenščini tisto mesto, ki ji gre po postavi. Proč z nadaljnjim hlapčevanjem, na Slovenskem imej prvo mesto slovenščina! — 8. Shod opozarja vlado na izdajalsko delovanje Lahov v Primorju v prilog Italiji in na njih nesramno ravnanje v Vidmu proti našemu cesarju ter nemških nacionalcev v prilog Nemčiji, zakaj škandal je, da avstrijska vlada mirno gleda obitno protiaustrijsko hujskanje mnogih Nemcev jin Lahov. Zato tirja, naj vlada več ne podpira laške in nemške iredente, kot doslej, nego naj odločno nastopi proti vsem protiaustrijskim življenjem, slovenskemu narodu pa naj v plačilo za to, da se je skozi stoletja vedno odlikoval z vzorno zvestobo svitli habsburški vladarski hiši, vendar enkrat usliši njegove množične prošnje in tirjate ter naj preneha z zatiranjem vsega kar je slovenskega.

Deželni zbor štajerski.

Gradec, 10. novem.

Razprava o povišanju užitninskega davka na vino in mošt za mesto Gradec.

Graško mesto potrebuje novih dohodkov. Vpeljuje torej vedno nove davke. V seji dež. zbora dne 5. nov. 1903 so se mestu dovolile nove doklade in sicer na najemščino za stanovanja in na državno pristojbino pri prodajanju in dražbanju premakljivega imetja. Še eden davek je zahtevalo mesto Gradec, namreč zvišanje doklad na vino, katero se uvažuje v mesto Gradec za 5%. Tu so se pa uprli poslanci vinorejskih okrajev. Izmed Slovencev je povzel besedo g. dr. Jurtela, ki je dokazal, da vsled večjega užitninskega davka na vino ne bodo mogli vinorejci svojega pridelka prodajati po taki ceni, kakor dozdaj. Proti zvišanju sta govorila konservativci Kren in Holzer; zagovarjala sta to obdačenje barona Kellenberg in Moscon, pa graški župan dr. Graf. Predlog za obdačenje se je sprejel s 37 glasovi proti 22.

Sprememba volilne postave.

Pogajanja med nemško narodno večino in manjšino dežel. zbora zastran spremembe